

OKUPACIJA SLOVENIJE

1. APRILSKA VOJNA

Ko je Jugoslavija marca 1941 pristopila k trojnemu paktu je prišlo do velikih demonstracij, 27. marca pa je vojska pod vodstvom generala Simovića izvedla državni udar in razglasila Petra II. za kralja. Hitler se je jezen odločil uničiti Jugoslavijo. Zato, ker je načrtoval napad na Sovjetsko zvezo, je želel čimprej končati napad na Jugoslavijo. Zagotovil si je sodelovanje Italije in Madžarske (Italija je bila sicer takrat v vojni z VB in Grčijo vendar je sodelovala pri napadu na Jugoslavijo, da bi pridobila ozemlje) Hitler je za napad na Jugoslavijo določil datum 6.april 1941.

Vojaške operacije so se začele na načrtovan datum napada; 6. aprila ko so bombardirali Beograd, vojaške in druge infrastrukture. Nemška vojska je brez težav prebila obrambno črto in zavzela Prekmurje ter območje do Drave. Italijanska vojska pa je zavzela Zgornjesavsko dolino do Jesenic. Nemško vrhovno poveljstvo je načrtovalo prodor v notranjost Slovenije šele po prodoru enot do Zagreba, da bi s tem odrezalo jugoslovanske enote v Sloveniji. Zato sta prve dni vojne obe armadi prodirali počasi. Šele po prodoru nemške vojske v Zagreb in po razglasitvi NDH (Neodvisna Država Hrvatska) 10. aprila, sta nemška in italijanska vojska 11. aprila prodrli v notranjost Slovenije. 14. aprila je bila Slovenija območje dveh armad. Do sredine aprila, 2 dni pred kapitulacijo jugoslovanske vojske so bila že vsa mesta v rokah tujih vojsk. 16. aprila je Nemčija izročila Prekmurje madžarski vojski. Jugoslovanska vojska je 17. aprila kapitulirala. Po zasedbi so vse tri vojske na zasedenih območjih uvedle vojaško upravo. Jugoslavija je imela za obrambo sicer več armad vendar je bila vojska šibkejša in nepripravljena na vojno.

2. RAZKOSANJE SLOVENSKEGA OZEMLJA

Kdo bo dobil kateri del jugoslovanskega ozemlja je določil Hitler sam in to že marca dokončno pa 12. aprila 1941. Nemčija je v Sloveniji dobila vso slovensko Štajersko, s dolensko, gorenjsko, mežiško dolino, dravograjsko območje in severozahodni del Prekmurja. Italiji je pripadla večino notranjske, večino dolenske ter Ljubljano. Italija je zasedeno območje poimenovala Ljubljanska pokrajina. Madžarska pa je dobila večino Prekmurja. Od aprila 1941 je bila Slovenija ne samo razkosana med 3 okupatorje, temveč razbita v pokrajinske enote. Vsak okupator je svoj del ogradil z državno mejo. Okupatorske meje so pretrgale gospodarske, kulturne, in druge vezi med pokrajinami.

3. ANEKSIONIZEM (aneksija- priključitev)

Vsi okupatorji so si v Jugoslaviji prizadevali za trajno priključitev delov zasedenega ozemlja k svojim državam. S tem so kršili mednarodno pravo, ki ne dovoljuje tega pred podpisom mirovne pogodbe.

Italijanski okupator je to storil prvi in sicer 3. maja 1941.

Madžarski okupator je Prekmurje priključil k madžarski 16. decembra 1941.

Nemški okupator je svoj del zasedenega slovenskega ozemlja leta 1941 razdelil v dve okupacijski enoti: Spodnjo Štajersko s sedežem v Mariboru in zasedena območja Koroške in Kranjske s sedežem na Bledu. Takšna uprava naj bi bila začasna in bi trajala do formalnopravne priključitve. Tako sta obe pokrajini še naprej upravljala šefa civilne uprave. Do te sploh ni prišlo, a kljub temu je nemški okupator postopoma odpravil vse meje med njimi in avstrijskimi pokrajinami.

Namen Nemcev, Italijanov in Madžarov je bil izbris slovenskega naroda; načini kako bi to dosegli pa so bili različni. Vsak od okupatorjev je bil prepričan, da je osvojeno ozemlje njegovo za vedno.

---

4. RAZNARODOVANJE

Hitler je šefoma civilne uprave zadal nalogo naj slov. ozemlje ponemčita. Nemška okupacijska politika je bila najhitrejša. Začeli so izganjati Slovence, množično naseljevati Nemce in nasilno germanizirati narod. Izgon naj bi potekal v štirih valovih in zajel 220.000–260.000 Slovencev. To je pomenilo izgon vsakega tretjega Slovenca, ki je živel pod nemško okupacijo. Ta načrt pa ni bil uresničljiv že zaradi transportnih omejitev med vojno. Mislili so, da bodo izgnali vse predvidene v petih mesecih. Ustanovili so več taborišč za izgon: v Meljski vojašnici v Mariboru, v trapistovskem samostanu na gradu Rajhenburg in v škofijskih zavodih v Šentvidu pri Ljubljani. Po končanih rasnih, političnih in nacionalnih pregledih je nemška uprava začela z izgonom:

Prvi val – izgon vseh slovenskih izobražencev. Tu so bili zajeti učitelji, profesorji, duhovniki, sodniki, uradniki in zdravniki.

Drugi val – izgon večine ljudi, ki so se naselili v Gorenjsko in Spodnjo Štajersko po letu 1914. V ta sklop so sodili predvsem primorski Slovenci, ki so se v času 1. svetovne vojne in po njej množično naseljevali na ti dve področji.

Tretji val – izgon ljudi iz obsavsko-obsoteljskega področja. Tu so hoteli naseliti Nemce, predvsem tiste s Kočevske, ki bi »z mečem in plugom« varovali ta del meje nemškega rajha.

Četrty val – izgon vseh, ki ne bi zaprosili za sprejem v nemški raznarodovalni organizaciji ali jih Nemci iz rasnih in političnih razlogov ne bi želeli sprejeti vanju.

Največ so jih izgnali v Nemčijo, kjer so jih izkoriščali kot ceneno delovno silo.

Zaradi razdejanih komunikacijskih sredstev, železnic in cest, in pomanjkanja prevoznih sredstev se je večina slovenskih izgnancev vračalo šele avgusta 1945 nekateri pa še kasneje.

Nemška okupacijska oblast pa je za leta okupacije pomenila tudi gospodarski in tehnološki napredek. Nemci so veliko vlagali v razvoj industrije (npr. TAM), kmetijstva, energetskih objektov (med vojno sta bili zgrajeni npr. HE Dravograd in Mariborski otok) in infrastrukture.

Italijanska okupacijska politika je bila taktična in so sprva na manj nasilen način pustili kulturno avtonomijo in lastno upravo na občinski ravni.

Madžarski okupator je uporabljal podobne metode kot nemški. Odpravili so slovensko besedo, upravo in vse narodne organizacije. Slovence so razglašali za »Vende«. Jugoslovanske učitelje so odpuščali in v službo sprejemali le domačine. V Prekmurje so pripeljali 160 madžarskih učiteljev. Na Madžarsko so izgnali mnogo narodno-zavednih Slovencev tj. duhovniki in izobraženci.

Himmlerjeva navodila za izganjanje Slovencev aprila in julija 1941:

/?/ V prvem valu je treba čimprej izgnati vodilne slovenske intelektualce, kot tudi vse Slovence, ki so dotlej politično delovali, predvsem znane predstavnike slovenskih političnih strank in organizacij po občinah ali okrajih, učitelje, mlajše duhovnike in osebe z raznimi akademskimi polici. Ta izgon naj bi bil varnostni, zato je potrebno, da ga državna policija (Gestapo) na Gorenjskem čimprej uresniči.

V drugem valu izganjanja je treba takoj po podpisu prebivalstva izgnati vse tiste, ki so se na Gorenjsko preselili iz drugi predelov Jugoslavije.

S tretjim valom je treba izseliti vse Slovence v 20 km širokem obmejnem pasu južnega dela Gorenjske, ki meji na Ljubljansko pokrajino.

Po opravljenem popisu in (rasnem) pregledu prebivalstva celotne Gorenjske in Mežiške doline je potrebno izgnati vse osebe, ki bodo spoznane za rasno neustrezne, razen nemških simpatizerjev in volksdeutscherjev. /?/

5. MOBILIZACIJA SLOVENCEV V NEMŠKO VOJSKO (uvedba vojaške obveznosti)

Prisilna mobilizacija je bila groba kršitev mednarodnega prava. Prisilno mobilizacijo štejemo med hujše zločine nemškega okupatorja.

Na območjih, kjer so živeli predvsem mali kmetje in je bila revščina, so okupacijsko oblast sprejeli s simpatijami. Ljudje so razmišljali, da je bilo nekoč treba služiti avstrijskemu cesarju, potem srbskemu kralju in sedaj bo pač treba Hitlerju, po vojni pa tistemu, ki bo zmagal. Tako je mobilizacija vsaj v prvih letih (1942 in 1943) potekala brez posebnih zapletov. Nemška okupacijska oblast je predvidevala, da bo vpoklic Slovencev v nemško vojsko pospešil germanizacijo in Slovence močneje povezal z usodo Nemčije. Dne 24. marca 1942 je šef civilne uprave izdal odredbo o uvedbi vojaške obveznosti.

Skupno število vojaških obveznikov je bilo okrog 85.000 oz. 16% prebivalcev.

Podobno kot nemške so tudi madžarske oblasti začele l. 1942 prisilno mobilizirati Prekmurske - Slovence v madžarsko vojsko.

6. AKTUALNO

Dandanes je veliko stvari ,ki nas spominjajo na dogodke med 2. svetovno vojno. Npr. dokumentarni film »Prisilna mobilizacija Slovencev v nemško vojsko 1941-1945«,ki prikazuje, kako so ljudje morali prisilno služiti v nemški vojski. Pri snemanju so črpali iz arhivskega gradiva in fotografij, in pa zgodbe več desetih ljudi, ki so to doživeli. Nastal je v Muzeju novejši zgodovine Slovenije. V tem muzeju najdemo razstave, ki prikazujejo zgodovino Slovencev v 20. stoletju. Tudi v Mariboru je podoben muzej in sicer muzej narodne osvoboditve Maribor, kjer se z razstavami trudijo slikovito prikazati zgodovino Mariborske industrije, boja za Severno mejo...
